

Štiri velike zgodovinske skrivnosti lanskega leta

Tisti pilovci, ki zvesto berete našo rubriko Skrivnosti zgodovine, veste, da je naša veda pravzaprav kar precej skrivnostna zadeva. Veliko je seveda že odkritih stvari, vsaj toliko pa tudi neraziskanih, neodkritih, zavutih v slutnje, brez dokazov ali neke znanstvene podlage. Leto 2021 je bilo na področju odkrivanja zgodovinskih skrivnosti kar uspešno. Če rečem, da smo štirim stvarjem odstrli prašno tančico, se vam morda ne bo zdelo veliko. Če pa ob tem še povem, da gre za štiri res presenetljiva odkritja, boste morda zastrigli z ušesi. Poglejmo, ali imam prav.

Ehnatonovo mesto

Ehnatonovo mesto

Faraon Ehnaton, sin in sovladar Amenhotepa III., ni bil povsem običajen faraon. Rojenice so ga določile za velike stvari. Postal je prvi faraon v zgodovini Egipta, ki je bil monoteist. Njegova revolucionarna vera v enega boga – Atona – je zavrgla stare bogove. Kot tak je postal sodobno ogledalo različnih sanj in želja. O njem so pisali mnogi, finski pisatelj Mika Waltari v svojem čudovitem zgodovinskem romanu Egiptčan Sinuhe, na primer. Imamo ga tudi v slovenskem prevodu. Kaj vse bi lahko pripisali temu znamenitemu faraonu? Bil je

revolucionar, okoljevarstvenik, prvotni kristjan, odkriti homoseksualec, totalitarni diktator. Vsaj tako znana kot on je njegova žena Nefertiti, bolj poznana pod imenom Nefretete. Ena od ne povsem pojasnenih skrivnosti je, ali je bila Nefertiti mati Tutankamona, mladeniča, ki je glavni krivec za zmanjšano očetovo slavo. Vsi verjetno veste, da je bilo odkritje nepoškodovane Tutankamonove grobnice največje arheološko odkritje 20. stoletja.

Vedeli pa smo tudi, da je Ehnaton načrtoval svojo prestolnico, ki je postala prvo urbanistično zasnovano mesto v svetovni zgodovini. Številne odprave

so ga iskale skozi minulo stoletje in zdaj smo ga končno našli. Ko se sprehodiš skozi dobro ohranjene ulice, imaš občutek, da se bo faraon z valovitimi črnimi lasmi pojavil izza vogala. Ta občutek je neopisljiv. Ostaja le vprašanje – kaj je večje odkritje? Sinova grobnica ali očetovo mesto?

Kipec Nefreteti in Ehnatona iz leta 1346 pred našim štetjem

Prazgodovinska risba s Sulavesija

Indonezija je muslimanska otoška dežela severno od Avstralije in Sulavesi, ki smo mu nekdaj rekli Celebes, je eden njenih otokov. V eni tukajšnjih kraških jam so odkrili stensko poslikavo svinje bradavičarke (*Sus celebensis* se glasi njeno latinsko ime), živali, ki je endemična na tem območju.

Štiri leta raziskav so bila potrebna, da so lahko z gotovostjo potrdili čas nastanka risbe in jo uvrstili v obdobje okoli 45.000 let pred Kristusom. Ta ugotovitev je sprožila svetovno senzacijo. Gre za najstarejšo doslej odkrito upodobitev živali (ali figure) v prazgodovini. Risba je približno dvakrat starejša od znamenitih podob iz francoskega Lascauxa ali španske Altamire.

45000 let stara figura svinje bradavičarke

Avstralski arheolog Adam Brumm razlaga, da so bile svinje bradavičarke najpomembnejši plen lovcev v teh krajih in kot take vredne upodobitve. Glede na to, da je na področju okoli kraja Leang Tedongnge še veliko neraziskanih jam, lahko pričakujemo še nove in nove senzacije.

Ali so bili Benečani v Ameriki že pred Kolumbom?

Dejstva so znana – Vikingi so bili prvi na vzhodnih obalah Amerike, Kolumb je prišel konec 15. stoletja, torej 500 let za njimi. Zgodovina je prvenstvo pripisala njemu. Vikingi bodo verjetno vedno prvi Evropejci v Ameriki, toda – leto 2021 je krepko zamajalo kolumbovsko teorijo. V kraju Punyik Point na Aljaski so namreč našli okrasne predmete oziroma modre steklene kroglice, ki izvirajo z beneškega otoka Murano. Ogljikovo datiranje je njihovo starost postavilo na začetek 15. stoletja, torej v čas približno 70 let pred Kolumbovim letom 1492.

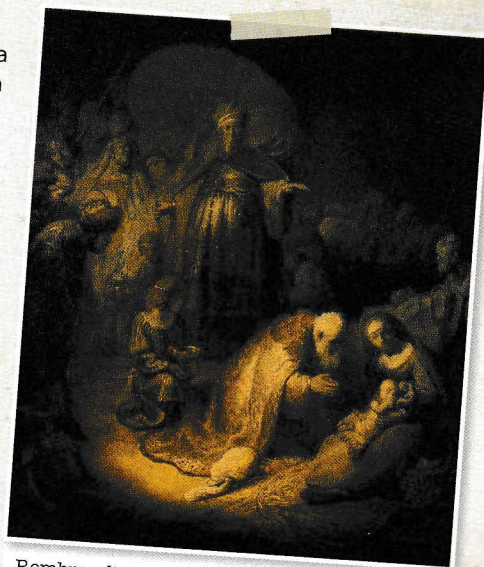
Nakit in steklene kroglice iz muranskega stekla, najdene na Aljaski

Gre za najstarejše evropske predmete na ameriških tleh, ki na podlagi analize rastlinskih vlaken dokazujejo, da so evropski trgovci po nekdanji svilni poti in čez ruski Daljni vzhod svoje proizvode prenesli tudi preko Beringove ožine na Aljasko, torej na ameriško celino.

Kopija, ki je postala original

Čeprav gre za samostojno vedo, pa nas zgodovinarje umetnost vedno zanima. In leto 2021 je postreglo z novim velikim odkritjem tudi na tem področju. Kot se pogosto zgodi, je tudi tokrat odločilo naključje. Neka družina iz Rima je k restavradorju prinesla oljno sliko manjšega formata, ker je po nerodnosti padla s stene, pri čemer se je poškodoval okvir. Na sliki je bil naslikan znan in pogost motiv v slikarstvu, imenovan *poklon Svetih treh kraljev*. Gre seveda za obisk Svetih treh kraljev, ki novorojenemu Jezusu prinesejo darila.

Lastniki sliki niso pripisovali prevelikega pomena, čeprav je po njihovem prepričanju šlo za kopijo istoimenskega dela, ki ga je naslikal veliki nizozemski baročni

Rembrandtova slika obiska Svetih treh kraljev

mojster iz 17. stoletja Rembrandt, imenovan slikar svetlobe.

Zadeva se je restavradorju zdela nenavadna in pridobil je dodatna mnenja različnih strokovnjakov. Na vsesplošno presenečenje se je pokazalo, da ne gre za kopijo, temveč za original. Različni postopki ugotavljanja pristnosti so trajali zelo dolgo, prav lani pa je umetnostni zgodovinar Marco Macolo dokončno potrdil izvirnost dela.

Stara umetniška dela vrhunskih umetnikov dosegajo astronomske cene in lastniki bi lahko s sliko zaslužili več deset milijonov evrov, toda družina iz Rima se je odločila, da jo bo obdržala in občasno posojala muzejem in galerijam.